

Dopis redakci Vnitřního lékařství – reakce na článek Predátorské časopisy: praktiky jejich vydavatelů a jak se jim bránit

Vážený pane redaktore,

s velkým zájmem jsem si v 1. čísle letošního ročníku časopisu Vnitřní lékařství přečetl článek autorů Kratochvíla a Plcha, týkající se tzv. predátorských časopisů: Vnitř Lék 2017; 63(1): 5–13.

Predátorské časopisy, publikující v internetové formě prakticky jakýkoli (a jakkoli nesmyslný) text s cílem získat finance za publikační poplatek jsou narůstajícím problémem a není vždy snadné je odhalit a autoři se věnují této problematice skvělým a vyčerpávajícím způsobem. Přesto bych rád doplnil několik dalších drobností, které mohou v rozhodování autorům pomoci.

Vzhledem ke svým publikačním zkušenostem jsem často žádán o přípravu článků pro podobné časopisy, s příslibem publikace „open access“ v rámci několika dnů. Musím ale zdůraznit, že v době, kdy i seriózní časopisy, avšak s minimálním impaktovým ohodnocením, účtují podobně vysoké poplatky (za prosté elektronické zformátování textu a jeho publikaci na www stránkách) je odlišení začínajícího predátorského od začínajícího seriózního časopisu velice obtížné. Jedním z nezmíněných kritérií může být i proces, jakým má k platbě za publikaci dojít. V případě predátorských časopisů často nelze zaslat peníze bankovním převodem, ale je nutné zaslání šeku či platba prostřednictvím PayPal a podobně.

Rychlost vypracování posudků může být někdy závadějším kritériem. I začínající seriózní časopisy, především v prvních letech své existence, se potýkají s nedostatkem příspěvků a nebývá jednoduché naplnit plánovaná čísla. Redakční rada v takovýchto případech obvykle posuzuje manuskripty přímo bez hledání vnějších oponentů a velice rychle, často i v řádu dvou tří dnů, a tak toto kritérium „bleskového“ posudku nemusí být zcela spolehlivé.

Zařazení časopisu na tzv. Beallův seznam, který je v současnosti bohužel nedostupný, může být rozporné a považují ho za orientační. Sám jsem oponoval na vyžádání redakcí několik manuskriptů z časopisů ze seznamu a autoři prokazatelně posudek dostali a text byl dle mých připomínek upraven, v jednom případě byl článek i zamítnut.

Otázka zmatečných posudků bohužel nemůže vyložit, že článek dostal k oponování někdo problematiky neznalý a v angličtině nezběhlý, ale přesto posudek vypracoval. Získat kvalitní posudek od odborníka znalého tématu je stále obtížnější. Práce recenzentů je bohužel časově velice náročná, anonymní a nijak neohodnocená (např. nabídnutou slevou na „page fee“ za

případně přijatý článek do časopisu apod). Posudků je v globále třeba získat mnoho set tisíc ročně (já jsem požádán o posudek na 70–100 manuskriptů každoročně). Ochota posudek vypracovat se (věřím, že nejen u mě) limitně blíží k nule, pokud zjistím, že časopis účtuje poplatek nejen za vytištění, ale dokonce i za zaslání a posouzení manuskriptu (i když je nakonec odmítnut). Toto praktikuje celá řada seriózních impaktovaných časopisů a dále si tak zvyšují zisky za „open access“.

Poslední drobnou připomínku mám k otázce plagiátorství, protože použitý příklad nepovažuji za šťastný. Obvykle se za plagiát považuje sled 5 stejných slov za sebou, což se (vzhledem k desítkám tisíc publikovaných článků ročně) prostě občas musí vyskytnout. Uvedený příklad je z metodické části, v níž se definice a slovosled typu „OR, 95% CI =“, či „absolute mean error of estimates“ logicky musí vyskytnout v nezměněné podobě u různých článků. Metodická část by, dle mého názoru, měla být z kontrol plagiátorství zcela vyloučena. Pokud např. dlouhodobě pracujete se vzorky stejné skupiny pacientů, je nemožné desetkrát pozměnit způsob popisu výběru pacientů či popis měření jejich krevního tlaku.

Publikování vědeckých prací v elektronické formě se, bohužel, stalo velice významným byznysem. Existují i seriózní vysoce impaktované časopisy (často pod hlavičkou neziskových organizací), které za elektronické publikování článků získávají řádově miliony dolarů ročně.

Seriózních vědeckých časopisů v biomedicíně existuje jistě několik tisíc, a je na zodpovědnosti každého autora, aby si vybral ten nejvhodnější. Každý biomedicínský experiment či studie trvá řádově měsíce i roky. Věnovat tedy několik hodin nebo i dnů výběru správného časopisu a ověření jeho serióznosti by mělo být samozřejmostí. Článek autorů Kratochvíla a Plcha je skvělým návodem, jak tento čas maximálně užít.

Jaroslav Alois Hubáček

Autor je podporován projektem MZ ČR – RVO (Institut klinické a experimentální medicíny – IKEM, IČ 00023001).

Ing. Jaroslav Alois Hubáček, CSc., DSc.

✉ jahb@ikem.cz

Centrum experimentální medicíny IKEM

www.ikem.cz

Doručeno do redakce 12. 3. 2017